

Juryrapport

Het vertaaloeuvre van Mariolein Sabarte Belacortu (1944) is ronduit indrukwekkend te noemen. Behalve werk van de ‘grote vier’ van Spaans-Amerika – Julio Cortázar, Carlos Fuentes, Gabriel García Márquez en Mario Vargas Llosa – vertaalde zij menig andere Spaanstalige auteur, onder wie Juan Carlos Onetti, Jorge Volpi, Juan Rulfo en Roberto Juarroz. Imposant zijn zowel de hoge literaire kwaliteit en diversiteit van haar vertaaloeuvre als de omvang ervan. Over een periode van ruim veertig jaar leverde zij bijna jaarlijks één (13x), iets vaker zelfs twee (14x), verschillende keren drie (5x) of vier (2x) en eenmaal zelfs vijf boekvertalingen af: alles bij elkaar zo’n zeventig titels waaronder behalve romans ook verhalen, essays en poëzie.

Voor het overgrote deel van deze vertalingen tekende zij zelf. Een aantal boeken kwam in samenwerking met Mieke Westra tot stand en bij gelegenheid werkte ze ook samen met Jan Lechner, Arie van der Wal en Aline Glastra van Loon. Samenwerken bevalt haar goed, maar het liefst werkt Mariolein Sabarte alleen, want – en dit zijn haar eigen woorden – ‘een vertaler krijgt een verhouding met zijn tekst en een tekst is geen harem’.

Opvallend aan haar oeuvre is het overwicht van Latijns-Amerikaanse auteurs, slechts zes titels zijn van Spaanse schrijvers. Nu viel het begin van Sabartes vertalersloopbaan samen met de Spaans-Amerikaanse *boom* in de jaren zeventig van de vorige eeuw, maar er spreekt ook een sterke persoonlijke voorkeur uit. Die geldt vooral het taalgebruik en het taalspel van individuele, aparte auteurs uit uiteenlopende landen en culturen, zoals Argentinië, Chili, Colombia, Peru, Mexico en Uruguay. Zij houdt van hun fantastische mengeling van verhaal, taal en grappen.

Omdat deze auteurs in Nederland met name door Meulenhoff werden uitgegeven, prijkt de naam van dit uitgevershuis opvallend vaak op haar bibliografie. In 1997 ontving zij dan ook de eerste Meulenhoff Vertalersprijs ‘voor haar jarenlange inzet ten behoeve van de Latijns-Amerikaanse literatuur’.

Sabarte heeft eens beeldend beschreven hoe de liefde voor het Spaans tot haar kwam, namelijk via haar oren. Het was het accent, de muziek uit de mond van de spreker die haar verleidde. Zij groeide op in Wageningen, als dochter van een Nederlandse moeder en een Baskische vader, met als gevolg dat zij haar hele leven al tussen twee talen balanceert. Thuis werd Nederlands gesproken, maar door het werk van haar vader aan de landbouwhogeschool kwamen er veel uitwisselingsstudenten uit Spanje en Latijns-Amerika bij hen over de vloer, waardoor Sabarte al op jonge leeftijd gefascineerd raakte door het Spaans dat ze dagelijks hoorde. Zo leerde ze het ook spreken, ze zei niet de woorden na, maar neuriede de melodie, de woorden kwamen later pas. Die melodie, of de welluidendheid, is dan ook een opvallend kenmerk van haar vertalingen. De jury memoreert hier graag haar voortreffelijke vertaling *Liefde in tijden van cholera* van García Márquez en haar vertalingen van Juarroz’ heldere, betogende maar tegelijk beeldrijke poëzie. Sabarte slaagt erin om aan haar Nederlands de schijnbaar achteloze helderheid mee te geven waarmee de poëtische zeggingskracht van Juarroz’ gedichten tot haar recht komt. Eén van

Juarroz' fraaie gedichten over taal en werkelijkheid (*Verticale poëzie* VI, 1975) lijkt trouwens over het werk van de vertaler te gaan:

Het materiaal waarvan de woorden worden gemaakt
en de specie die het bijeenhoudt
hebben mij stukje bij beetje
een geheim en eenzaam ritme geleerd.
[..]
Misschien vind ik morgen een woord
dat nergens meer heen kijkt
en ook niet met zijn ogen knippert.
Een woord dat naar zich laat kijken.

Mariolein Sabarte Belacortu is een vakvertaler: sinds het begin van haar loopbaan in 1969 heeft zij nooit zonder werk gezeten en ook dat dwingt respect af. Zij gaat 's ochtends aan haar bureau zitten en werkt dan de hele dag, vijf, soms zes dagen in de week. Hieruit blijkt hoe verknocht zij is aan het vak, en dat vanaf het allereerste begin, toen ze, vlak nadat ze haar kandidaats Spaans had gehaald aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, bij toeval haar eerste vertaalopdracht kreeg toegespeeld (*Mrs. Caldwell spreekt met haar zoon* van Camilo José Cela). In die begintijd schreef zij de versies van haar vertalingen met de hand uit, pas de laatste versie tikte ze, met doorslag, op haar schrijfmachine. Vertalers die nu worden opgeleid kunnen zich waarschijnlijk nauwelijks voorstellen hoe dat was, om te vertalen in het precomputertijdperk, een tijd bovendien waarin het aantal beschikbare woordenboeken, zeker met betrekking tot colombianismen, peruanismen en argentinismen enz. in het Spaans, beperkt was. In 1977 vroeg zij als eerste vertaler een reisbeurs aan, voor een reis van acht maanden door Peru, Colombia en Chili. Later volgden nog vele andere reizen over dit continent waaraan zij haar hart verpand heeft.

Gezien de omvang van haar oeuvre heeft Mariolein Sabarte zonder twijfel veel van haar tijd aan haar bureau doorgebracht, maar zij ontplooidde ook andere activiteiten in het literaire veld. Zij was actief in de Poëziewerkgroep van het Centrum voor Chileense Cultuur, die in de loop van de jaren tachtig diverse bundeltjes vertalingen publiceerde. Zij werkte mee aan de Nacht van de Poëzie en aan vele edities van Poetry International, waarvoor ze niet alleen vele bekende en minder bekende dichters vertaalde, maar waar ze ook een pioniersrol vervulde door bijvoorbeeld de Peruaanse dichter Carlos López Degregori te introduceren. In 1988 was ze jurylid van de Literaire Prijs Dirk Hartog, in 1992 van het Charlotte Köhler Stipendium en in 1999 van de Meulenhoff Vertalersprijs, en in 2000 en in 2010 maakte zij deel uit van de jury van de C. Buddingh'-prijs voor nieuwe Nederlandse poëzie. Van augustus 1990 t/m 1994 was zij op voordracht van de VvL lid van het bestuur van het Fonds voor de Letteren (in de tijd dat de beleidsmatige en inhoudelijke taken nog niet verdeeld waren over een bestuur en een adviesraad). In 2005 en 2009 was zij moderator op een intensieve cursus literair vertalen Spaans-

Nederlands georganiseerd door het Expertisecentrum Literair Vertalen, in 2004 en 2010 mentor bij de boekvertaling van een beginnend vertaler, bovendien geeft zij sinds 2007 les op de Vertalersvakschool.

Mariolein Sabarte is niet iemand die veel woorden wil toevoegen aan haar vertalingen, die voor zichzelf moeten spreken. Ze doen dat met overtuiging. Heel soms geeft ze een lezing over een door haar vertaalde schrijver, om dan prompt te bekennen dat Julio Cortázar in haar dromen Nederlands spreekt. De jury stelt vast dat dankzij Mariolein Sabarte niet alleen Cortázar maar ook de andere door haar vertaalde auteurs het Nederlands meer dan machtig zijn. Sabartes verdiensten voor het ontsluiten van de Zuid-Amerikaanse literatuur zijn onbetwistbaar. Het is dan ook met groot genoegen dat de jury Mariolein Sabarte Belacortu heeft voorgedragen voor de Nederlands Letterenfonds Prijs 2010 voor de vertaler als cultureel bemiddelaar.

De jury:

Rokus Hofstede (voorzitter),

Caroline Meijer,

Wilfred Oranje.